

SINT-GREGORIUSVERENIGING IN HET BISDOM ROERMOND

Organisatie voor katholieke kerkmuziek

Beleidsplan 2016 - 2021 van het bestuur van de
Sint-Gregoriusvereniging in het bisdom Roermond

De muzikale traditie van de universele kerk heeft een schat geschapen van onvergelykelijke waarde, die de andere kunstscheppingen te boven gaat, met name doordat de gewijde melodieën aan de woorden gebonden zijn en zo een noodzakelijk of integrerend bestanddeel van de plechtige eredienst vormen. Sacrosanctum Concilium, 112, 4 december 1963.

Roermond, 27 juni 2016
Secretariaat:
Swalmerstraat 100
6041 CZ Roermond
sgv@bisdom-roermond.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	blz. 2
2. De Sint-Gregoriusvereniging in het Bisdom Roermond	blz. 3
3. Structuur en taken op dekenaal niveau	blz. 4
4. Structuur en taken op parochieniveau	blz. 5
5. Opleidingen kerkmusici	blz. 7
6. Gregoriaans	blz. 7

1. Inleiding

In 2011 heeft binnen de Nederlandse Rooms-Katholieke Bisschoppenconferentie een herbezinning plaats gevonden over de inrichting van de Beleidssector Liturgie. Dat heeft ertoe geleid dat de bisschoppen de verantwoordelijkheid voor de kerkmuziek hebben toevertrouwd aan de Nationale Raad voor de Liturgie, respectievelijk de Beleidssector Liturgie. De bisschoppen achten het evenwel van belang dat op diocesaan niveau een structuur in stand wordt gehouden ten bate van de kerkmuziek.

Ter uitvoering van de besluiten van de Bisschoppenconferentie en op wens van de Bisschop van Roermond is daarom op 17 december 2012 de Sint-Gregoriusvereniging in het bisdom Roermond (voortaan te noemen de SGV) opgericht.

Over de taken en doelstellingen van de SGV spreken de statuten als volgt:

‘De vereniging heeft in samenhang met de uitoefening van de Rooms-Katholieke godsdienst ten doel, op gezag en onder leiding van de bisschop, de studie en de beoefening van de muziek ten dienste van de liturgie te bevorderen, alsmede daarover te waken, volgens de geldende voorschriften en bepalingen voor de Katholieke Kerk in het algemeen en voor het bisdom Roermond in het bijzonder.’

‘De vereniging tracht dit doel te bereiken door:

- het uitbrengen van advies aan de bisschop en de door hem aangewezen instanties, zowel desgevraagd als uit eigener beweging;
- het bevorderen van de liturgische geesteshouding en van de muzikale kunde en smaak van allen die bij de beoefening van de liturgische muziek betrokken zijn;
- het bevorderen van het componeren en uitvoeren van liturgische muziek in overeenstemming met de kerkelijke voorschriften;
- het uitgeven van een tijdschrift als officieel orgaan van de vereniging;
- het bevorderen van het oprichten en in standhouden van kerkelijke zangkoren;
- het organiseren van cursussen en educatieve bijeenkomsten voor zangers, organisten en dirigenten;
- de behandeling van aangelegenheden van koorkringen en kerkkoren;
- alle andere wettige middelen welke voor het doel bevorderlijk kunnen zijn.’

De vier pijlers waarop de SGV zich richt zijn

- het gregoriaans,
- de liturgische samenzang,
- meerstemmige koormuziek en
- het orgel.

Voor u ligt het beleidsplan 2016-2021. In dit beleidsplan willen wij ons richten op het nu en de toekomst: wat hebben we bereikt met het beleidsplan 2010 – 2015 en hoe gaan we verder?

We blijven onderzoeken of onze manier van werken nog steeds past bij de doelgroep. Tot de doelgroep worden allen gerekend die actief (met zang en muziek) in de liturgie bezig zijn. Daarbij stellen wij ons de vraag: moeten wij onze doelstelling aanpassen aan de talenten en behoeften van onze koren en de kerkmuziek? Welke kennis en vaardigheden hebben onze mensen nodig nu en in de toekomst? Wij moeten ons daarbij van bewust zijn dat we vooral te doen hebben met goedwillende amateurs die in de kerkmuziek werkzaam zijn, naast professionele krachten.

Wij gaan uit van relevante wetenschappelijke kennis over effectieve pedagogische en didactische werkwijzen voor de kerkmuziek. We richten ons op scholing, kennis en praktische vaardigheden om te kunnen leven in een toekomst die we nog niet kennen. Dat betekent: leven met onzekerheden die hierbij horen. Genoemd mogen hier worden vergrijzing, parochieclustering, verander(en)de omstandigheden en financiële kwesties. Ook onze mensen, de zangers en zangeressen, dirigenten en organisten, moeten leren omgaan met deze onzekerheden. We willen actief aandacht besteden aan vaardigheden en samenwerken met anderen. Onze middelen zetten we steeds in ter ondersteuning van onze kerkmuziek.

Van belang is een warm klimaat, plezier, duidelijke structuur, het onderhouden van contacten, het raadplegen van externe deskundigen, werken in clusterverband en nieuwe stappen durven zetten.

Dit vraagt inzet en betrokkenheid op alle niveaus. We moeten durven loslaten en nieuwe wegen ingaan. Dit betekent ook het goede behouden met een open blik naar de toekomst.

Dit is geen statisch beleidsplan. Het kan te allen tijde bijgesteld en aangevuld worden. Per jaar zullen doelstellingen voor dat jaar vastgelegd worden. In deze zin hoopt dit beleidsplan recht te doen aan het verleden, te staan in het heden en de toekomst te schatten op waarde.

2. De Sint-Gregoriusvereniging in het Bisdom Roermond

De SGV is in praktijk de opvolgster geworden van de NSGV, om redenen die in de inleiding beschreven staan. Formeel bestaat de diocesane afdeling van de landelijke NSGV nog steeds, echter in afwachting van verdere besluitvorming landelijk.

In de afgelopen jaren is de SGV erin geslaagd een naar buiten toe gerichte organisatie te worden. De digitale Nieuwsbrief en de kwaliteitsimpuls die Koorgeleide de laatste jaren ontvangen heeft, alsmede de veranderde toon in alle activiteiten van 'keurmeester' naar 'inspiratiebron' heeft naar mening van het bestuur positief gewerkt.

De SGV bestaat uit een bestuur, een algemene vergadering (AV) van gewone leden die gezamenlijk belast zijn met het beleid van de vereniging, en georganiseerde leden. Tot die laatste groep worden de kerkkoren en de koorkringen gerekend. De SGV wil een naar buiten gerichte organisatie blijven die actief stappen zet waar nodig. Zij is daarbij adviserend, participierend, enthousiasmerend en stimulerend.

Het uitbreiden van de AV heeft de aandacht.

Het bestuur is belast met de uitvoering van het beleid. Het bestuur bestaat uit de voorzitter, de secretaris en de penningmeester. Het uitbreiden van bestuur met adviserende leden heeft de aandacht.

Alle mogelijkheden in personele sfeer om (nog) meer draagvlak te creëren met de basis dienen ingezet te worden. Persoonlijke contacten en onderlinge betrokkenheid blijken van eminent belang.

Het secretariaat zorgt voor de uitvoering van de werkzaamheden van het bestuur en verstrekt informatie aan de doelgroep.

Binnen de AV zijn gedurende het vorige beleidsplan werkgroepen geformeerd. Deze werkgroepen in praktijk vervangen door actieve projectgroepen.

De zorg voor het blijven voortbestaan van kinderkoren en de wijze waarop de werkgroep liturgische muziek verder gaat vergt aandacht.

Om onze doelstelling te verwezenlijken moeten wij goede contacten onderhouden met de dekenaten en de kerkbesturen door de dekenaten te bezoeken.

Onderwerpen van gesprek zijn het bespreken van het kerkmuzikaal beleid per cluster. Van belang is dat alle actoren in het kerkmuzikale veld dit beleid ondersteunen.

De koren dienen deelgenoot gemaakt te worden van de (financiële) problemen waar de parochies zich voor gesteld zien. Wij gaan ervan uit dat de kerkmuziek een serieus onderwerp is voor de leiding en priesters in ons bisdom en alle belanghebbenden. De SGV hecht aan goede contacten met priesters, kerkbesturen, dirigenten en organisten. Middels contactmomenten en studiedagen voor priesters, kerkbesturen, dirigenten en organisten willen wij dit bewerkstelligen. Het blijft de moeite waard en nodig om gerichte gesprekken te voeren met alle leidinggevenden om te overleggen hoe men voor wat betreft de kerkmuziek zoveel mogelijk op één lijn kan komen.

De vergrijzing blijkt en blijft een groot probleem. Beleid voor de komende jaren dient daarop afgestemd te worden. De SGV zal moeten zoeken naar een juist evenwicht tussen koren in hun waarde laten en hen tegelijkertijd uitdagen gezond ambitieus te blijven. Mogelijk zoeken we het omwille van de vergrijzing in toegankelijker dan wel eenvoudiger zangmateriaal, hetgeen echter nooit ten koste mag gaan van de kwaliteit.

Het project 'studiemappen' wordt in 2016 succesvol afgerond. Er wordt opnieuw bekeken welke taak en rol de werkgroep liturgische muziek op zich zal nemen.

Blijvend worden er initiatieven genomen met betrekking tot het gregoriaans. Er zal gezocht worden naar cursusaanbod op alle niveaus.

Van groot belang is ook het contact en de samenwerking met andere instellingen in Limburg op het vlak van (koor)scholing, vorming en promotie van de (kerk)muziek, niet op de laatste plaats ook met betrekking tot muziek op de basisscholen.

3. Structuur en taken op dekenaal niveau

Er bestaat niet in elk dekenaat een koorkring. Er moet dus gezocht worden naar communicatielijnen in de dekenaten waar geen koorkring functioneert om de koren te bereiken.

Een koorkring in het dekenaat vervult een belangrijke taak bij het bevorderen van de liturgische muziek en bij de uitvoering van het beleid van de SGV. In het vorige beleidsplan is er per dekenaat gezocht naar een kerkmuzikaal- en een liturgisch deskundige met adviserende stem in het bestuur van de koorkring of koorkringen, die als contactpersoon kunnen functioneren voor dekenaten en die overkoepelend zijn voor de organisatie. In praktijk heeft deze functieomschrijving doorgaans niet tot het gewenste resultaat geleid. Er dient een herbezinning te komen over de vraag naar de plaats en de taak van deze deskundigen.

De SGV moet het als haar taak zien de koorkringen te begeleiden:

- Goed functionerende koorkringen kunnen als voorbeeld dienen.
- Niet functionerende koorkringen gaan we de vraag stellen of en hoe ze verder willen als koorkring.

In overleg met de SGV is het belangrijk dat de koorkringen contact onderhouden met dirigenten en organisten en met de pastoors en hun kerkbesturen.

Om goed contact te promoten zijn wellicht ook informele ontmoetingsmomenten van groot belang.

4. Structuur en taken op parochieniveau

De liturgie en de kerkmuziek zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat impliceert dat degenen die in de parochie belast zijn met liturgie en kerkmuziek nauw met elkaar moeten samenwerken. Wie zijn degenen die in de parochie vorm en inhoud moeten geven aan de liturgie en kerkmuziek, meer in het bijzonder aan de liturgische vieringen?

De priester

Het mag duidelijk zijn dat de priester binnen het veld van de liturgie de centrale figuur is die de vorm en inhoud van de liturgische vieringen bepaalt. Om te komen tot een verantwoorde viering hoeft de priester geen musicus en ook geen kerkmusicus te zijn. Wel zal hij, in het belang van een goede viering van de liturgie, blij moeten geven van affiniteit met de kerkmuziek en op de hoogte moeten zijn van de functie en het belang van het koor en de muziek in de liturgie.

De zorg voor een verantwoorde en inspirerende liturgie, ook in kerkmuzikaal opzicht, behoort tot de taak van de priester en hij zal zich daarom ook in de praktijk daadwerkelijk om de kwaliteit van de kerkmuziek, zowel in kerkmuzikaal als in liturgisch opzicht, dienen te bekommeren.

Van de zijde van de priester past geen vrijblijvendheid ten opzichte van het kerkkoor. Een actief handelen is op zijn plaats. Hij zal om die reden belang moeten hechten aan een goed en geregeld contact met het kerkkoor dat immers als werkgroep ten dienste van de parochie onder de juridische en financiële verantwoordelijkheid van het kerkbestuur valt.

Het kerkkoor wijdt zich aan het zingen ter ere van God en kan mede bouwen aan de plaatselijke geloofsgemeenschap.

De cantor/voorzanger en volkszangleider

Op dit terrein van de kerkmuziek dient beleid te komen.

De cantor dient zelfstandig de samenzang te kunnen leiden. Aan hem worden speciale eisen gesteld aan het zingen in verband met voorzang en solozang. Hij dient te beschikken over kennis van de liturgie. Het is de taak van de SGV om cursussen en studiedagen aan te bieden teneinde de cantor op te leiden die op liturgisch verantwoorde wijze de volkszang kan leiden.

Een (nieuwe) vorm om de cantor in te zetten is hem een plek te geven bij afwezigheid van een koor waarin solo afgewisseld wordt met samenzang. Ook een afwisseling tussen koor- en samenzang kan een verrijking betekenen voor de liturgische viering.

Het kerkelijk zangkoor

Het kerkelijk zangkoor functioneert kerkrechtelijk als een werkgroep van en ten dienste van de parochie en valt als zodanig onder de juridische en financiële verantwoordelijkheid van het kerkbestuur. Daarom hoeft een kerkkoor – in tegenstelling tot profane koren – geen statuten en, strikt

genomen, ook geen eigen bestuur te hebben. Toch zal een parochiebestuur zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van het koor om praktische redenen zoveel mogelijk willen delegeren aan een bestuur dat door de koorleden uit hun midden is gekozen en dient het koor om praktische redenen eveneens te beschikken over een (model)reglement volgens de voorschriften van de SGV.

Het is zaak dat zowel koor, pastoor en kerkbestuur in gezamenlijke verantwoordelijkheid eendrachtig samenwerken aan het op een juiste en waardige wijze vieren van de liturgie.

Binnen het koor kunnen vervolgens enkele functies met elk hun eigen verantwoordelijkheid worden onderscheiden.

Het bestuur van het kerkelijk zangkoor

Zoals de priester en het kerkbestuur binnen de parochiestructuur de voorwaarden moeten scheppen voor het goed functioneren van het koor binnen de parochiegemeenschap, zo zal het koorbestuur, onder uiteindelijke verantwoordelijkheid van het parochiebestuur, binnen het koor de voorwaarden moeten scheppen voor het optimaal functioneren van het koor binnen de liturgie.

Uit deze verantwoordelijkheid vloeit op de eerste plaats voort dat het bestuur in nauwe samenwerking met de pastoor en de dirigent zorgt voor liturgisch verantwoorde gezangen.

Daarnaast dient het bestuur natuurlijk ervoor te zorgen dat het koor op alle manieren toegerust is voor zijn taak. Het schept de randvoorwaarden waarbinnen de dirigent optimaal kan functioneren.

Een belangrijke verantwoordelijkheid van het bestuur is het aantrekken van voldoende zangers teneinde de continuïteit van het koor te waarborgen.

De dirigent

Binnen het veld van de kerkmuziek is de dirigent belangrijk. Het is van groot belang dat de dirigent in muzikaal opzicht in staat is het niveau van de kerkmuziek te garanderen en de kwaliteit hiervan te bevorderen. Het is daarbij niet voldoende dat de dirigent muzikaal geschoold is. Hij zal ook kennis moeten hebben van de kerkmuziek en van de specifieke eisen die de liturgie aan de muziek stelt. Hij zal derhalve niet alleen musicus moeten zijn, hij zal bovendien kerkmusicus moeten zijn.

Juist op dit punt heeft de dirigent een zware verantwoordelijkheid. Het vak kerkmusicus is een specialisme dat elke kerkkoordirigent zich eigen dient te maken.

Er zijn enthousiaste, vakbekwame koordirigenten, organisten en cantores nodig als dragers van de kerkmuzikale inspiratie in de parochies. De SGV maakt zich dan ook sterk voor het aantrekken en het behouden van gekwalificeerde kerkmusicici (dirigenten, organisten en cantores).

Het is de taak van de Sint-Gregoriusvereniging in elk dekenaat in contact te treden met de dirigenten van de kerkelijke zangkoren om hen, waar nodig, gericht te adviseren omtrent repertoirekeuze, kwaliteit, interpretatie en adequate (aanvullende) kennis op het gebied van de liturgische muziek.

De organist

Mutatis mutandis is hetgeen in het vorenstaande is gesteld ten aanzien van de dirigent ook van toepassing op de organist. Ook hij zal doordrongen moeten zijn van de bijzondere eisen die de liturgie aan de muziek stelt en in samenwerking met de dirigent mee dienen te werken aan een uit muzikaal oogpunt liturgisch verantwoorde eredienst.

Het kerkbestuur

De betrokkenheid van een kerkbestuur met betrekking tot de koorzang is van groot belang. Het kerkelijk zangkoor is een werkgroep van de parochie en de actieve zorg van pastoor en kerkbestuur zal derhalve ook moeten uitgaan naar het goed functioneren van het kerkelijk zangkoor.

Aangezien het voor de kwaliteit van de kerkmuziek van groot belang is te kunnen beschikken over gekwalificeerde dirigenten, organisten en cantores behoort het ook tot de taak van pastoor en kerkbestuur zich, samen met de SGV, actief in te zetten voor het aantrekken van dirigenten, organisten en cantores en te zorgen voor een adequate honorering, binnen de mogelijkheden die het kerkbestuur daartoe heeft.

Bijzondere aandacht van de kerkbesturen dient ook uit te gaan naar de processen van clustering van parochies aangezien deze processen voor koren vaak grote gevolgen kunnen hebben. Voor veel koren brengt dit onzekerheid en ontworteling met zich mee.

De pastores moeten geïnformeerd worden over de mogelijkheid dat de SGV hulp kan bieden bij de problemen die zich aandienen bij clustering- en fusieprocessen met betrekking tot de koren en breder bij het kerkmuzikaal beleid.

Voor zowel het kerk- als het koorbestuur geldt dat men met het oog op de financiering van e.e.a. op zoek moet gaan naar nieuwe wijzen van honorering. In de meeste parochies zijn koor en kerkbestuur financieel volledig van elkaar afhankelijk. Gezocht moet worden naar (ook) andere bronnen van inkomsten die het voortbestaan van het koor mede mogelijk maken.

Gastkoren en andere muziekgezelschappen in de liturgie

Tenslotte zullen pastoor en kerkbestuur ook zorg moeten dragen voor een verantwoorde muzikale invulling van de liturgie door gastkoren of andere muziekgezelschappen.

Het mag in dit verband opgemerkt worden (met excuus voor de merkwaardige formuleringen) dat de parochies gezamenlijk ‘het grootste muziekpodium’ van Limburg vormen. ‘De kerk’ is nog altijd de grootste werkgever op muzikaal gebied. Dat zijn belangrijke verworvenheden die de SGV graag wil koesteren. Dat koren en muziekgezelschappen ‘te gast zijn’ in de liturgie is welkom, maar goed en tijdig overleg over een verantwoorde muzikale en liturgische invulling is van eminent belang.

5. Opleidingen kerkmusici

Er zijn momenteel geen institutionele opleidingen in het bisdom om de studie tot kerkmusicus te volgen. De SGV biedt kandidaten voor een aantekening ‘Kerkmusicus III’ een individuele route op maat aan. De vorming van nieuwe kerkmusici behoeft en heeft grote aandacht. De SGV acht het voorts van belang dat er aandacht geschonken wordt aan de bijscholing en permanente vorming van kerkmusici.

6. Gregoriaans

De SGV stelt zich tot doel studiedagen, (basis)cursussen en workshops te organiseren ten behoeve van de studie en de praktijk van het gregoriaans. Gekeken moet worden naar de mogelijkheden en wenselijkheden voor de (verdere) opleiding van musici in deze.